

KASTAMONU'NUN İLK FETHİNE KADAR OSMANLI - CANDAR MÜNASEBETLERİ

(1361 - 1392)

M. Yaşar YÜCEL

Candar-oğulları Beyliğinin Kötürüm Bayezid devrine kadar Osmanlılar ile münasebetleri hakkında maalesef bilgimiz yoktur. Gerek çağdaş ve gerekse muahhar kaynaklarda bu konuya dair hiç bir bilgi verilmemektedir. Elimizdeki oldukça geniş bilgiler, Kötürüm Bayezid ve sonraki devre aittir. Bu sebeple burada Kötürüm Bayezid devrinden itibaren Candar - Oğulları ile Osmanlılar arasındaki münasebetleri, mevcut kaynakların müsaadesi nisbetinde aydınlatmağa çalışacağım

Candar-oğlu Adil Bey'den (1345-1361) sonra, beylik tahtına geçen ve Osmanlı kaynaklarında Kötürüm lâkabı¹ ile tanınan Celâleddin Bayezid, saltanatının ilk yıllarında çağdaşı olan Osmanlı Padişahı I. Murad'la münasebetleri çok dostça olmuştur. Feridun Bey Münşeâtındaki 776/1374-75 tarihli, Kötürüm Bayezid tarafından Osmanlı Padişahına yazılmış bir mektup ve bu mektuba I. Murad tarafından verilen cevaptaki samimi ifadeler bu husus için dikkate değer². Bu arada Osmanlı devleti ile Candar-oğulları arasındaki ilk münasebetlerin dostane olduğunu gösteren diğer bazı kayıtlara da işaret etmek yerinde olur. I. Murad'ın, oğullarından Bayezid ile Yakub çelebilerin sünnet düğününe, Anadolu beylerini, bu arada Candar-oğulları beyini de davet ettiği, her birinin nadir hediyelerle elçiler göndermiş oldukları rivayet edilmektedir³.

¹ Msl. bk. Kitâb-ı Cihân-nüma. Faik Reşit Unat - Dr. Mehmed Altay Köymen nşr. I. Ankara 1949, s. 317.

² Feridun Bey, *Münşeât-i Selâtin*. İstanbul 1274, I, s. 97 (I. Murad'ın Balkanlardaki yaptığı fütühatım tebrik için Kastamonu'den gönderilmiş 776/1374 tarihli mektup ve bu mektuba Osmanlı Padişahından verilmiş cevap mektubun muhteviyatının Osmanlı ve batı kaynaklarına göre münakaşası için krş. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*. Ankara 1961, I, s. 171-172; aynı müell., *I. Murad*. İslâm Ansiklopedisi cüz 86, s. 590). Ayrıca bk. L. Chalkokondyles, *I. Bekker neşri*, Bonnae 1843, s. 37 v. d.

³ Oruç b. Adil, *Tevârih-i Âl-i Osman*. *Die frühosmanischen Jahrbücher des Urudsch*. Nach den Handschriften zu Oxford und Cambridge erstmals herausgegeben und eingeleitet von Franz Babinger. Hannover 1925, s. 23-95; krş. Hammer, *Devlet-i Osmâniyye tarihi*. Mehmet Atâ terc.: I, İstanbul 1329, s. 217.

Bunun gibi, yine I. Murad'ın oğlu Bayezid'in 783/1381 tarihinde Germiyan-oğlu Süleyman Şahın kızı Sultan Hatun ile evlenmesi dolayısıyla Bursa'da düzenlenen muhteşem düğün için, elçi ve hediye yollayan beyler arasında Candar-oğlunun da adı geçmektedir⁴. Bu olaylar, aynı zamanda bize gösteriyor ki, I. Murad zamanında Rumeli'de büyük başarılar kazanan Osmanlılar, Balkanlarda tutunabilmek için, Anadolu yakasındaki Türk beylikleri ile dostluk ve iyi münasebetler yaşatmak hususunda her fırsattan faydalanmaktadırlar⁵.

Fakat sonradan Kötürüm Bayezid, Osmanlı devletinin Avrupa kıtasında giriştiği sistemli fetihler⁶ neticesi kuvvetlenmesinden ve Anadolu'da da Germiyan Beyliğinin bazı topraklarını çeyiz, Hamid-oğullarınınkini ise "satu-bazar" suretiyle ele (784/1381-82) geçirerek genişlemesinden endişe duymağa başladığı anlaşılmaktadır⁷. Böyle olmakla beraber, başlangıçta Osmanlı kuvvetlerini tahrik etmemek için, azamî surette ihtiyatlı bir barış politikasına taraftar görünerek Osmanlı Padişahı I. Murad'a itaatını arz etmekten de kaçınmadı⁸. Ancak, beyliğini, gittikçe büyüyen Osmanlı tehlikesine karşı korumak için de yakın komşuları ile iyi münasebetler devam ettirmeğe ve onların yardımını sağlamağa çalıştı. Kendisine yardım edebileceklerin başında Amasya Türkmen emirliği geliyordu. Herşeyden önce, Amasya Meliki Emir Ahmed Bey Kötürüm Bayezid'in damadı idi⁹. Nitekim, aşağıda izah edileceği üzere, zaman zaman Emir Ahmed'e yardımlarda da bulunmak zaruretini duymuştu. Babası Hacı Şadgeldi'nin Sivas hükümdarı Kadı Burhaneddin tarafından (1381) öldürülmesi üzerine¹⁰, Emir Ahmed, öc almak için Burhaneddin'e karşı tertip ettiği sefer dolayısıyla kayın pederinden de yardım isteğinde bulunmuş idi. Kötürüm Bayezid de oğlu İsfendiyar kumandasında büyük bir ordu göndermişti¹¹. Çağdaş kaynak *Bezm u Rezm* de geniş şekilde anlatılan bu savaş, netice de Kadı Burhaneddin'in her iki kuvveti de mağlup

⁴ Neşri, I, s. 204; Kemal Paşa-zâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, Millet Ktp. Ali Emiri yazm. Nr. 30, vrk. 97 b; Hoca Sa'dü'd-din, *Tâcü't-tevârih*, İstanbul 1280 neşri, I, s. 94-95.

⁵ Krş. Paul Wittek, *Ankara bozgunundan İstanbul'un zaptına*. Halil İnalcık terc. Belle-ten 27 (1943) s. 562-563.

⁶ Bu fetihler için bk. Ruhî Çelebi, *Tevârih-i Âl-i Osman*. Oxford, Bodleian Library, Ms. Marsh 313; Aşık Paşa-zâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*. Ali neşri, İst. 1333, s. 61; Oruç, s. 24; Chalkokondyles, s. 37 v. d.

⁷ Kemal Paşa-zâde, vrk. 97b-98a; *Tâcü't-tevârih*, I, s. 63.

⁸ Kemal Paşa-zâde, vrk. 98a.

⁹ Aziz b. Ardeşir-i Astarâbâdî, *Bezm u Rezm*, Türkiyat Enstitüsü neşri, İst, 1928, s. 266-267.

¹⁰ Bk. *Bezm u Rezm*, s. 249 v. d.

¹¹ *Bezm u Rezm*, s. 296.

etmesi ile (785/1383) sonuçlanmıştı¹². Hatta İsfendiyar, bu olaydan sonra Kastamonu'ya dönmiyerek uzunca bir müddet Amasya'da kalmıştı¹³. Fakat Kötürüm Bayezid, bu yenilgiden hemen sonra idi ki, I. Murad'ın Kastamonu'yu almak için sefer hazırlıklarına giriştiği haberini aldı. Candar-oğlu, Osmanlı baskısı karşısında şimdi yalnız kahıyordu. Ancak, Osmanlıların niyet ve emellerini hissetmiş olan Kötürüm Bayezid, Sivas hükümdarı Kadı Burhaneddin ile Amasya hadiseleri üzerine bozulan münasebetlerini düzeltme gayretlerine ve Osmanlılara karşı itifak temini yolunda ki faaliyetlerine girişmişti. Burhaneddin'in nezdine elçiler göndererek, Emir Ahmed'le birlikte kendisine karşı girişmiş olduğu düşmanca hareketlerinden dolayı özür diliyor, bundan böyle Emir Ahmed'e muhalefet edeceği yolunda teminat veriyordu. Sözünün doğruluğunu ispat için de maiyetindeki kuvvetlerin Emir Ahmed'e ait Merzifon'u yağmalamalarını emrettiğin ilâve ediyordu¹⁴.

İki beylik arasında dostluğun sağlanması için bu çabaların devam ettiği bir sırada idi ki, Kötürüm Bayezid için ağır neticeler doğuran bir hareket vukubulmuştu. Onun, tahtını küçük oğlu İskender'e bırakmak niyetinde olduğunu anlayan büyük oğlu Süleyman (II. Süleyman) kardeşini öldürmüş, bunun üzerine İskender'i çok seven Kötürüm Bayezid, Süleyman'ın çocuklarını ve bu işte rolü olduğu anlaşılan kendi kızını öldürtmek suretiyle intikam almıştı¹⁵. Böylece tehlikeli bir iktidar buhranı kendisini göstermişti. Babasının bu hareketine karşı Süleyman isyan etmiş ve Osmanlı Padişahı I. Murad'ın (786/1384-85) himayesine sığınmıştı¹⁶. İşte iki devlet arasındaki bu barış devri, babasına karşı iktidar mücadelesinde bulunan Süleyman'ın Osmanlı Padişahı I. Murad tarafından himayesi altına alınması ile sona erdi. Bundan sonraki olaylar hakkında Aziz b. Erdeşir'in Bezm u Rezm adlı eseri Osmanlı kaynaklarını aşarak bize gayet ilginç bilgiler vermektedir¹⁷.

Öyle görünüyor ki, Osmanlılar, böyle bir iç meselede Süleyman'ı babasına karşı himaye ederken, beyliğin bu çok nazik durumundan yeteri kadar faydalanmayı düşünmüşler ve beyliği memleketlerine katmak istemişlerdir. Nitekim, I. Murad bir Osmanlı ordusu ile Süleyman'ı babası Kötürüm Bayezid

¹² *Bezm u Rezm*, s. 297.

¹³ Hüseyin Hüsameddin, *Amasya Tarihi*, İst. 1927, III, s. 126.

¹⁴ *Bezm u Rezm*, s. 302-303.

¹⁵ *Bezm u Rezm*, s. 387.

¹⁶ " " "

¹⁷ *Krş. Bezm u Rezm*, s. 387 v. d.

üzerine göndermekte gecikmedi. Kastamonu'da yapılan savaş neticesinde Kötürüm Bayezid yenilerek Sinop'a çekildi. Kastamonu da oğlu Süleyman'ın eline geçti¹⁸. Bu sırada Amasya'da bulunan İsfendiyar babasının başına gelen bu felaketi duyunca süratle Sinop'a dönmüştü¹⁹. Osmanlı kaynaklarında hiç sözü edilmeyen bu sefer ve savaş hakkında *Bezm u Rezm* etraflıca bilgi vermekte ve Osmanlı Padişahı I. Murad'ın da bizzat Kastamonu'ya (1384) gelmiş olduğunu kaydetmektedir²⁰. Gerçekten I. Murad bu sırada niyetini açığa vurmuş ve Süleyman'ı sıkıştırmaya başlamıştır. Çok geçmeden de Süleyman Osmanlıların baskısına tahammül edemiyerek Kastamonu'yu terketmek zorunda kalmış ve böylece beyliğin bu bölgesi Osmanlılara geçmiştir²¹. Fakat bu hal çok devam etmemiş, Kastamonu halkı birleşerek Süleyman'ın lehinde harekete geçince I. Murad, burada daha fazla tutunamayacağını anlamış Süleyman'ın hâmilliğinden vazgeçerek fethettiği kaleleri Kötürüm Bayezid'e bıraktığını kendisine haber vermiş ve memleketine dönmüştür. Bunun üzerine ortamı elverişli gören Kötürüm Bayezid, bu arada Kastamonu'ya dönmüş bulunan Süleyman üzerine yürüyüşe geçerek onu yeniden burayı terke mecbur etmişti. Fakat bu kere Süleyman'ın nereye kaçtığı hakkında *Bezm u Rezm* susmakta, sadece onun bu sıkışık durumda I. Murad'a elçi göndererek tekrar yardımını istediğini işaret etmektedir²². Baba ile oğlunu yeniden birbiriyle tutuşturan Osmanlı Padişahı, fırsattan faydalanmakta büyük bir maharet göstermiş, Süleyman'ı yeniden himaye altına alarak maiyetine verdiği bir kuvvetle Kastamonu üzerine göndermişti. Üstelik Süleyman'ı kendisine sıkı bir surette bağlamak amacıyla, onu bir Osmanlı prensesi ile evlendirmişti²³. 797/1395 tarihinde Sinop'ta inşa ettirdiği türbenin kitabesine göre bu prenses I. Murad'ın büyük kardeşi Süleyman'ın kızı olup adı Sultan Hatun'dur²⁴. Bu sefer baba ile oğlu arasında bir çarpışma olmamış, Kötürüm Bayezid bu hadiseler sırasında hastalanarak Sinop'a çekildiğinden, Süleyman kolayca Kastamonu'ya tekrar sahip olmuştur (786/1384 yılı son ayları)²⁵. Çok geçmeden de Kötürüm Bayezid Sinop'ta ölmüştür (787/1385)²⁶.

¹⁸ *Bezm u Rezm*, s. 387.

¹⁹ *Amasya Tarihi*, III, s. 128.

²⁰ *Bezm u Rezm*, s. 387.

²¹ Aynı yer.

²² " "

²³ " "

²⁴ Kitabenin metni için bk. Dr. Yaşar Yücel, *Candar-Oğulları Beyliği*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde yapılmış doktora tezi, s. 210.

²⁵ *Bezm u Rezm*, s. 387.

²⁶ Kötürüm Bayezid'in 787/1385 tarihli mezar kitabesinin metni için bk. Adı geçen tez, s. 208.

Böylece, rakipsiz kalan ve kaynaklarda Paşa unvaniyle anılan Süleyman, Kastamonu'da beylik tahtına geçtikten sonra, memleketinin emniyetini her an tehdit edebilecek olan Osmanlı devletine karşı mülâyim ve barışçı bir tavır takınmıştır. Nitekim babasının ölümünden sonra Kastamonu'da müstakil kaldığı (1385) tarihten Osmanlı Padişahı I. Murad'ın şahadeti ile sonuçlanan Kosova savaşına (1389) kadar olan devrede ve yine Yıldırım Bayezid'in Osmanlı tahtına cülusunun ilk yıllarında Candar-oğullarının Osmanlılarla dost ve müttefik oldukları görülmektedir. İki devlet arasında ki münasebetlerin dostane olduğunu gösteren kayıtlara burada kısaca temas etmek yerinde olur.

Kastamonu hükümdarı II. Süleyman Paşa, Karaman-oğlu Alâaddin Ali Bey'in Osmanlı topraklarına taarruzu neticesi, I. Murad'ın 788/1386 yılında Karamana karşı yaptığı sefere yardımcı kuvvetler göndermiştir²⁷. Yine Osmanlıların Balkanlarda ki durumunu tayin ve Türklerin Rumeli'de kat'i olarak yerleşmelerini temin eden birinci Kosova muharebesinde, diğer Anadolu Beyleri ile birlikte Candar-oğullarının da yardımcı kuvvetlerinin bulunduğu görülmektedir²⁸. Bilindiği gibi bu savaşta I. Murad şehid düşmüş, yerine (15 Haziran 1389) da oğlu Bayezid tahta geçmiştir²⁹. Candar-oğullarının Osmanlı devleti ile olan dostluğu, Yıldırım'ın ilk zamanlarında da devam etmiştir.

Yıldırım Bayezid Kosova'da babasının yerine geçer geçmez, kardeşi Yakub'u katletmesi³⁰ üzerine Yakub taraftarı emirlerinden bazıları kendisine karşı muhalefete geçtiler. Diğer taraftan o zamana kadar Osmanlı devletinin müttefiki görünen Anadolu Beylikleri de, kendilerini Selçukluların tabii vârisi sayan ve hâmi rolü oynamak isteyen Karaman-oğulları etrafında birleşerek Osmanlı devletine karşı bir ittifak meydana getirdiler. Karaman-oğlu başta olmak üzere Sivas hâkimi Kadı Burhaneddin, Saruhan, Germiyan, Menteşe ve Hattâ Hamid-eli beyleri³¹ bu ittifaka dahil idiler. Müttefik-

²⁷ Bu sefer hakkında bk. Neşri, I, s. 221 v. d.; Ahmedî, *İskendername*. neşr. Nihat Sami Banarlı, TM VI (1939) s. 123; Ruhî, vrk. 19a v. d.; Şükrullah, *Behcetü't-tevârih* neşr. Th. Seif, Mitt. z. osman. Gesch. II, 1924/1926, s. 90 v. d.; Kemal Paşa-zâde, vrk. 100b-101a; *Heşt Behişt*, Nûr-ı Osmaniye Ktp. nr. 3029, vrk. 139b.

²⁸ *Tâcü't-tevârih*, I, s. 115 Ayrıca bk. Feridün Bey, *Münşeat*. I, s. 113. Buradaki türkçe fetihnamede de Kastamonu kuvvetlerinden bahsedilmektedir.

²⁹ *Bezm u Rezm*, s. 387; Yıldırım Bayezid'in tahta geçiş tarihi için krş. Mükrimin Halil Yinanç, I. Bayezid, İslâm Ansiklopedisi cüz 15, s. 369.

³⁰ Aşık Paşa-zâde, s. 64; Ruhî, vrk. 26a.

³¹ Bk. *Bezm u Rezm*, s. 387-388; İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr bi ebna'il-omr*. Veliyüddin Efendi Ktp. Arabça Yazmalar, Nr. 2340-1, II, vrk. 140 b; *Tâcü't-tevârih*, I, s. 126 da da Aydın, Saruhan Menteşe Beylerinin Karaman-oğlu ile anlaşmış olduğunu zikreder.

ler şehzade Yakub'un ölümünü bahane ederek Yıldırım Bayezid'e karşı umumî bir taarruz hareketine geçtiler³². Bu hususta Arab vekayiname-lerinde kayıtlar vardır. İbn Hacer³³ aynen şöyle demektedir: "Bu sene içinde Rum melikleri arasında ihtilaf vukubuldu. Bunun sebebi şu idi. Geçen sene içinde Osman-oğlu Murad Bey öldürüldüğünde hükümdarlığa Bayezid geçmiş ve diğer oğlu Yakub katledilmişti. Bu vaziyeti Rum melikleri öğrendiler. Karaman-oğlu etrafında toplanarak Bayezid'e karşı muharebeye giriştiler".

Buna mükabil Candar-oğulları Beyliğinin, Yıldırım Bayezid'in müttefiki olarak, açıkça, Osmanlılar aleyhine teşekkül eden bu siyasî ittifaka cephe aldığı görülmektedir³⁴. Osmanlı devleti aleyhine girişilen bu tecavüzler hakkında Ruhî, Aşık Paşa-zade, Neşri, Oruç ve Anonim'lerde rasthyamadığımız malumatı muasır kaynak *Bezm u Rezm* de bulmaktayız. Son derece ilgi çekici-bilgi veren bu kaynağa göre Anadolu'da Kara-Tatar denilen Moğolların reisi Mürüvvet Bey Kırşehir'i zaptedip dostu Sivas Sultanı Kadı Burhaneddin'e teslim etmişti³⁵. Karaman-oğlu, Osmanlıların Hamid-oğullarından aldıkları yerleri işgalle Beyşehir'i almış, Germiyan-oğlu II. Yakub Bey de evvelce kız kardeşinin çeyizi olarak Osmanlılara terkedilmiş olan Kütahya ve diğer mevkiileri zaptetmeğe muaffak olmuştu³⁶. Yıldırım Bayezid, Rumeli ve Bizans işlerini yoluna koyduktan sonra, Karaman-oğulları etrafında meydana gelen bu ittifaka karşı harekete geçmek üzere, maiyetinde Stefan Lazareviç kumandasındaki yardımcı Sırp kuvvetleri de olduğu halde Anadolu'ya geçti. İmparatorun oğlu Manuel de Bizans kuvvetleri ile Yıldırım Bayezid'e katıldı³⁷. Aynı zamanda Bayezid Kastamonu emiri II. Süleyman Paşa'dan yardım isteğinde bulundu³⁸. II. Süleyman Paşa da bu teklifi kabul ederek bir ordu ile ona iltihak etti³⁹. Böylece Candar-oğlu II. Süleyman Paşa'nın da iştirakiyle Bayezid, müttefik beylikler grubuna karşı taarruza geçti. Bu seferin 792/1389-90 yılı kışında

³² *Bezm u Rezm*, s. 387-388; Osmanlı kaynaklarından (Neşri, I, s. 310 ve *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman, Die altosmanischen anonymen Chroniken*. In Text und Übersetzung herausgegeben von Dr. Friedrich Giese. I. Text und Variantenverzeichnis. Breslau 1922, s. 28) Yalnız Karaman-oğlunun Osmanlılara karşı taaruzundan bahsederler.

³³ İbn Hacer, *İnbâü'l-gumr.* vrk. 140 b.

³⁴ *Bezm u Rezm*, s. 388.

³⁵ *Bezm u Rezm*, s. 387.

³⁶ *Bezm u Rezm*, s. 388.

³⁷ Chalkokondyles, s. 63; Ayrıca bk. Halil İnalek, *Bayezit I er.* EI (yeni seri), s. 1151; M. Halil Ymanç, I. *Bayezid*, İslâm Ansiklopedisi cüz 15, s. 370.

³⁸ *Bezm u Rezm*, s. 388.

³⁹ *Bezm u Rezm*, s. 388.

yapıldığı anlaşılmaktadır⁴⁰. Venedik elçisi Franciscus Quirino'nun Bayezid ile 21 Mayıs 1390 tarihinde imzaladığı ticaret anlaşması içinde Altoluogo ve Palatie=Balat Beyliklerinin eski sahipleri tarafından verilen imtiyazları Osmanlıların yeniledikleri kaydedilmektedir ki⁴¹, sözü geçen seferin tarihinin doğruluğunu teyid etmesi bakımından bu kayıt önemlidir. Taarruza geçen Bayezid, Alaşehir, Aydın, Menteşe ve Germiyan topraklarını ele geçirdi⁴². Hemen bütün kaynaklar, sıralamada birbirinden ayrılmakla beraber, Candar-oğlu II. Süleyman Paşa'nın katılmasıyla yapılan bu ilk Batı Anadolu seferinde Yıldırım'ın Alaşehir, Aydın ve Saruhan'ı ele geçirmiş olduğunu bildirmektedirler⁴³.

Fakat II. Süleyman Paşa'nın Osmanlılara sadakatı daha fazla devam etmemiştir. Gerçekten bu seferden sonra Candar-oğlu-Osmanlı dostluğunun düşmanlığa çevrilmiş olduğu ve Candar-oğlu II. Süleyman Paşa'nın hasım tarafında yer aldığı görülmektedir. Batı Anadolu beyliklerinin kaldırılmasında Bayezid'e yardım eden Kastamonu emiri II. Süleyman Paşa, Yıldırımın Anadolu'nun siyasî birliğini kat'î surete tahakkuk ettirme yolunda elde ettiği bu ilk başarıdan sonra sıranın kendisine gelmiş olduğunu anlayarak, Kastamonu'ya dönmüş ve Yıldırımın ittifakından ayrılıp Sivas hükümdarı Kadı Burhaneddin ile münasebetlere girmişti⁴⁴. Bununla da yetinmeyerek Osmanlıların diğer muarızları ile anlaşmış ve Yıldırım Bayezid'in 1390 yılında Karaman üzerine yaptığı seferde de tutumunu açıktan açığa ortaya koymuştu. Kadı Burhaneddin, II. Süleyman Paşa tarafından yapılan ve Osmanlı Padişahı I. Bayezid'e karşı kendi durumunu kuvvetlendirmeğe matuf dostane münasebetler kurma yolunda ki teklifini müsbet karşılamıştı⁴⁵. Neticede her ikisi Simere

⁴⁰ M. Silberschmidt, *Das orientalische problem zur Zeit der Entstehung des türkischen Reiches*, Leipzig 1923. türkçe trc. Cemal Köprülü, Venedik membalarına nazaran Türk İmparatorluğunun zuhuru zamanında şark meselesi, İst. 1930, s. 60-65 Alexandrescu Dersca, *La campagne de Timur en Anatolie*. Bükreş 1942, s. 33;

⁴¹ Thomas-Predelli, *Diplomatarium Veneto-Levanticum* II, Venedik 1880, s. 222.223.

⁴² *Bezm u Rezm*, s. 388; (Ruhi; Vr. 26 b v. d. Aydın, Saruhan, Menteşe); Şükrullah, *Mit osman. Gesch.*, II, s. 94 (Aydın, Saruhan Beylikleri); Oruç (s. 26 v. d.-97 v. d.) Aşık Paşa-zâde, s. 64 v. d., Neşri, I, s. 312, Karamanî Mehmet Paşa, *Tevârihu's-Selâtinî'l Osmâniyye*. Mükrimin Halil Yinanç trc. *Millî Tarihimize dair eski bir vesika*. TTEM XIV, 1924, s. 92, *Tâcü't-tevârih* I, s. 127-129 (Alaşehir, Aydın, Saruhan, Menteşe) Ahmedî, TM VI (1939) s. 130 (bu sıraya Teke yi ve Germiyan'ı ilave ediyor. Bu sıra farklı olarak Dukas, V. Mırmıroğlu trc. *Bizans Tarihi*. İstanbul 1956, s. 8-9; Chalkokondyles, s. 64-65 (önce Alaşehir'in alındığı sonra da Karadeniz seferine çıktığını ve onu müteakip Aydın, Saruhan'ı ele geçirdiğini kaydetmektedir.

⁴³ Yukarıda gösterilen yerler.

⁴⁴ *Bezm u Rezm*, s. 388-389.

⁴⁵ *Bezm u Rezm*, s. 339.

(Vezirköprü)⁴⁶ yakınında buluşarak Osmanlı devleti aleyhine müşterek harekât ve yardım hususunda anlaşmaya varmışlardı⁴⁷. Bu anlaşma, Osmanlı hâkimiyetine karşı Orta Anadolu'da kendini gösteren endişe ruhunun tezahüründen başka bir şey değildi.

Yıldırım Bayezid 792/1390 yılının sonbaharında, kendi aleyhine kurulmuş ittifakın öncüsü Karaman-oğlu Alâaddin Ali Bey üzerine yürüdü. Hiçbir mukavemetle karşılaşmadan Beyşehir'i alarak Konya'ya kadar sokuldu ve şehri kuşattı. Alâaddin Ali Bey bu olay üzerine Larende'ye çekilmiş ve Kadı Burhaneddin'den yardım istemişti. Evvelce Karaman-oğlu hizmetinde bulunan Tatar ve Moğolların çoğu, bu harekât sırasındaki başarısından dolayı Bayezid'in maiyetine girmişlerdi. Kadı Burhaneddin, Karaman-oğlu Alâaddin Ali Bey'in yardım çağrısını kabul ederek Osmanlılara karşı birlikte harekâta bulunmak için Candar-oğlu II. Süleyman Paşa ile müzakerelere girişti ve Karaman-oğlu'na yapılacak yardım şeklinin esaslarını tespit için de onu Karahisar'a davet etti. Karahisar'da Karaman-oğlu'na yardım şekli için müzakereler başladı. Bu görüşmeler sırasında II. Süleyman Paşa, Ankara ve Çankırı taraflarına akınlar yapılması halinde Bayezid'in Konya'yı muhasaradan vazgeçerek dönebileceği tezini ortaya attı⁴⁸. Fakat Kadı Burhaneddin, bizzat Karaman-oğlu ile birleşerek, harbe devamda kararlı olduğunu söyleyip teklifi kabul etmedi⁴⁹. Bu görüşmeler sırasında, bir taraftan Osmanlılarla doğrudan doğruya karşı gelmekten çekinen, öbür tarafta Osmanlılarla çarpışmak isteyen iki cereyanın mevcut olduğu, *Bezm u Rezm*'in verdiği bu tafsilât ile açıkça meydana çıkmaktadır. Neticede Kadı Burhaneddin'in teklifi kabul edilerek birlikte Kırşehir'e gelindi. Kara Tatar ve Moğol ümerasına da haberler gönderilerek onlar da bu ittifaka davet olundular. Bunlardan o civarda bulunanlar geldilerse de, diğerleri yaylak ve kışlaklarının Osmanlı ülkesine yakınlıkları dolayısıyla gelemeceklerini bildirdiler⁵⁰.

Bu sırada II. Süleyman Paşa ve müttefiki Kadı Burhaneddin tarafından Karaman-oğlu'na yapılan, Kırşehir'e gelmesi lüzumuna dair müşterek teklif cevapsız kalmıştı⁵¹. Hattâ bu hadiselerin oluşu esnasında Yıldırım Bayezid halâ Konya'yı muhasaraya devam ediyordu. Nihayet Karaman-oğlu Alâad-

⁴⁶ Simere'nin tarihi coğrafyası için bk. P. Wittek, *Menteşe Beyliği*. O. Ş. Gökyay terc. Ankara 1944, s. 33, not 104.

⁴⁷ *Bezm u Rezm*, s. 389.

⁴⁸ *Bezm u Rezm*, s. 390; *Tâcü't-tevarih*, I, s. 128-129.

⁴⁹ *Bezm u Rezm*, s. 391.

⁵⁰ *Bezm u Rezm*, s. 391.

⁵¹ *Bezm u Rezm*, s. 391.

din Ali Bey'in Beyşehir'i ve daha bazı yerleri vermek ve Osmanlı tâbiyetini kabul etmek üzere yaptığı sulh teklifinin Yıldırım Bayezid tarafından kabulü, müttefiklerin yukarıda söylediğimiz tasavvurlarını akim bıraktı⁵². Candar-oglu II. Süleyman Paşa ise, müttefiki Kadı Burhaneddin ile Osmanlılar aleyhine, yarım kalan bu teşebbüsten sonra Kastamonu'ya döndü⁵³.

Yıldırım Bayezid, yukarıda gösterdiğimiz gibi Batı Anadolu seferinden sonra Candar-ogulları Beyliğinin ülkesini zaptetmek lüzumunu, bilhassa II. Süleyman Paşa'nın son hareketinden sonra, daha da kuvvetli bir şekilde duymuştu. Artık Yıldırım Bayezid, devletini bu gibi tehditlerden kurtarmak, Tebriz-Bursa ipek yolu üzerinde ki Candar-ogullarına ait merkezleri Osmanlı kontrolü altına sokmak için II. Süleyman Paşa'nın Beyliğini ortadan kaldırmanın kat'i bir zaruret haline geldiğine inanmıştı⁵⁴. Böylece Bayezid, Karaman seferinden sonra, 793/1391 yılının son aylarında, kendisine ihanet etmiş olan II. Süleyman Paşa üzerine yürüdü. Candar-oglu ise, bu tehlike karşısında Kadı Burhaneddin'e elçisini göndererek yardım talebinde bulundu. Hakikaten II. Süleyman Paşa için bu beklenmedik istilâyı durdurmak çok ümitsiz görünüyordu. Bu isteği kabul eden Kadı Burhaneddin'in dostuna yardım için hazırlıklara başlamış olduğu anlaşılmaktadır⁵⁵.

Bu hâdiseler sırasında Kadı Burhaneddin Simalu kalesini zaptetti (1391). Bu kale Amasya Emirine ait bulunuyordu. Kadı Burhaneddin, Emir Ahmed Bey'in Osmanlıları Yeşil-ırmak bölgesine sokmak ve hasmı Kadı Burhaneddin'i kuvvetli bir rakiple karşı karşıya getirmek amacıyla bu kaleyi Yıldırım Bayezid'e terketmek niyetinde olduğunu haber almıştı. Bunun üzerine Yıldırım Bayezid Sivas hükümdarına bir elçi gönderdi ve Simalu'nun Osmanlılara verilmesinin bahis konusu olmadığını bildirerek Emir Ahmed'le iyi geçinmesini istedi. Aynı günlerde idi ki, Candar-oglu II. Süleyman Paşa, Kadı Burhaneddin'e bir elçi göndererek, Osmanlıların Kastamonu üzerine taarruza geçtiklerini bildirmiş ve müttefikinin süratle imdada gelmesini istemişti. İki elçi Kayseri'de karşılaştılar⁵⁶. Bu haber üzerine, Kadı Burhaneddin Candar-oglu elçisine kendi elçisini de katarak Yıldırım

⁵² *Bezm u Rezm*, s. 392; Oruç, s. (31-101), Muhyî Çelebi, *Tevârih-i Âl-i Osman*, Ali Emiri Ktp. Nr. 17, vrk. 52 (Çarşamba suyu iki devlet arasında sınır kabul edildi).

⁵³ *Bezm u Rezm*, s. 392.

⁵⁴ Rekabetin esas sebebinin izahı için bk. Halil İnalçık, *Bursa XV. asır sanayi ve ticaret tarihine dair vesikalar*. Belleten 93(1960) s. 51.

⁵⁵ *Bezm u Rezm*, s. 393.

⁵⁶ *Bezm u Rezm*, s. 393.

lere rağmen Osmanlı tehdidi karşısında tehlikenin müşterek olduğunu kabul ederek harekete geçtiği görülmektedir. Fakat Osmanlı Padişahı daha çabuk davranmış, Kadı Burhaneddin ordusunu toplayarak Sivas yakınlarında *Tavere*'de karargâhını kurduğu bir sırada, II. Süleyman Paşa'yı Kastamonu'da yapılan savaşta yenerek öldürmüş ve bu suretle Candar-oğulları Beyliği topraklarının- Sinop hariç- geri kalan kısmını kendi ülkesine katmış bulunuyordu (794/1392) ⁷¹.

Netice olarak şunu söyleyebiliriz ki, söz konusu devrede Candar-oğulları, Osmanlıların Anadolu'nun siyasî birliğini tamamlama yolundaki çabalarına karşı koyan en kuvvetli hanedanlardan biri olarak görünmektedir. Önce Osmanlılarla iyi geçinmek suretiyle varlığını korumak isteyen bu beylik, bilâhare, Osmanlıların Anadolu Beyliklerine birer birer hâkim olmaları karşısında sıranın kendisine geldiğini anlar anlamaz, derhal bu gelenekten ayrılmış ve kuvvetle kendini savunmak için müttefikler bulmak hususunda her çareye başvurmuştur. Ancak bu gayretler, Yıldırım'ın Anadolu'nun siyasî birliğini sağlamak yolundaki kat'i kararı karşısında bir netice vermemiştir.

⁷¹ *Bezm u Rezm*, s. 402; *Oruç*, s. 31, *Tâcü't-tevârih*, I, s. 136; II. Süleyman Paşa'nın öldürülerek Kastamonu'nun alınması ile sonuçlanan bu olayın tarihi için, ayrıca bk. H. 856 tarihli takvim, Topkapı Sarayı müzesi Bağdad. Nr. 309; *İstanbul Fethinden önce yazılmış tarihi takvimler*. Neşreden: Osman Turan, Ankara 1954, s. 18; *Osmanlı Tarihine aid Takvimler*. Neşreden: Nihal Atsız. İstanbul 1962, s. 68.